

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

כובעים

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש כרגיל, נא לשלוח
לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע
הלכות אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד
בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

206

פרשת ויגש תשפ"א

דיני כובעים

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

הליכה בכובע ברחוב כשיש רוח בשבת

מדין אהל בשבת

כובע העשוי להגן

- א. כובע שהוא מתפשט להלן מראשו טפח ולובשו כדי להגן מפני השמש, אסור להניחו בראשו בשבת אפילו בבית משום אוהל (ש"ע סי' ש"א סעיף מ' ומ"ב ס"ק קנ"ב) ואף שאין אהל בלי דפנות, מ"מ חשיב אהל עראי ואסור מדרבנן (מ"ב שם).
- ב. **שפה קשה.** אין האיסור אלא כשהשפה קשה ואינה נכפף, אבל אם היא רכה ונכפף מותר שאין זה כמו אהל אלא כמעיל (מ"ב שם ס"ק קנ"א).
- ג. **רחב טפח.** ואין האיסור אלא כשהשפה רחב טפח שהוא 8 ס"מ לדעת הגר"ח נאה ו 9.6 ס"מ לדעת החזו"א, אבל כשהוא רחב פחות מטפח אין בו כל חשש איסור (מ"ב שם).
- ד. **כובע שמש.** לפי"ז אסור ללבוש כובע שמש העשוי להגן מפני השמש כשהשוליים בולט כשיעור 8 ס"מ מאחר שהוא קשה, אפילו כשיש לו שוליים רק מקדימה, ומשום שלובשים אותו רק כדי להגן מפני השמש מעל פניו, ומ"מ במקום שנוהגים להקל אין למחות בידם (מ"ב שם).
- ה. **כובע קש.** גם כובע קש עם שוליים רחבים מכל צדדיו ולובשים אותו כדי להגן מפני השמש, אסור ללבושו בשבת משום אהל.

כובעים בזמנינו אינם להגן

- ו. לפי הנ"ל דנו הפוסקים על מה שמכו כהיום שלובשים כובעים עם שוליים רחבים אף יותר מטפח כשהשוליים קשים ואינם נכפים, ומצוי בכובע 'קנייטש' [bent-down hat] שלובשים הליטאים, וכן בכובע חסידי עגול, וכובע סאמעט בסגנון 'סופר' [ירושלמי, נמוך ורחב] שרגילים להיות רחבים יותר מטפח.
- ז. ונקטו הפוסקים טעם להקל בזמנינו שהרי לובשים כובע משום כבוד ולא משום להגן מפני החמה או הגשם, הראייה שלובשים כובע בכל ימות השנה וגם בבית ובבית הכנסת, וכיון שאינו עשוי להגן אין בו משום אהל אף בשוליים קשים ורחב טפח, ועל זה סומכים העולם (הגר"ש"א, ארחות שבת ח"א פ"ט הע' ס"ח).
- ח. מאחר שעיקר לבישתם הם משום כבוד ולא משום צל, כשלובש כובע ולמעשה מפריע לו השמש מותר לו לנטות הכובע בראשו באופן שיגן עליו מהשמש, אף כשיש לו שיעור טפח והוא קשיח, משום שעיקר לבישתו הוא משום כבוד אלא שממילא לפעמים גם מגין עליו.
- ט. **מקום להחמיר.** מ"מ כמה פוסקים נקטו להחמיר בכובעים שלנו בחשש שהשוליים נחשבים כקשים, להקפיד שלא יהיו בשוליים רחב טפח עכ"פ בשיעור גדול של החזו"א כנ"ל (הסתייפלער, אהל עראי סי' ל"ד סק"ח, חוט שני ח"ב פל"ז סק"ב) [ואולי.. משום חומרא זה נכנס שוב בשוק 'כובעי קנייטש' עם שוליים צרים מאד דוגמת כובעי הבר-מצוה של זקנינו לחוש שלא יהיה בהם חשש אוהל..]
- י. **שטריימל.** הלוּבש שטריימל, אין בו משום חשש אהל, משום ששטריימל אינו עשוי לצל להגן מפני השמש ולא להגן מגשמים אלא הוא דרך כבוד, וגם אינו קשה אלא רך ולכן אין בו חשש משום אהל אפילו אם כשרחבו טפח (אהל עראי קיצור הלכות עמ' ש"צ).

כיפה, קאפפעל, ירמולקה

יא. מי שהולך ברחוב עם כיפה בלי כובע, אין הכיפה צריכה להיות מהודקת בראש שלא תפול בכל מצב שהרי אפילו אם תפול אין חשש שמא יבוא להעבירו ד' אמות ברחוב משום דבודאי לא ילך ברחוב בגילוי ראש (מ"ב סי' ש"א סקמ"א), לכן מותר לרוץ אחריו להגביהו במקומו ולהניחו על ראשו (שו"ת שבט הלוי ח"א סי' נ"ט).

כובע

- יב. **כובע בלי כיפה.** גם אם לובש כובע בלי כיפה תחתיו, מותר ללכת כך ברחוב אפילו אם אינו מהודק היטב שאין חשש שמא יפול ויעבירו ד' אמות ברחוב שהרי לא ילך בגילוי ראש כנ"ל.
- יג. **כובע עם כיפה.** כשלובשים כובע מעל כיפה, צריכים לזהר שיהיה הכובע מהודק בראשו באופן שלא יפול ברחוב מקום שאין בו עירוב ע"י רוח מצויה כפי המקום והעונה שנמצא בו ויבוא לטלטלו ברחוב ד' אמות שהרי כשיש לו כיפה בראש לא יהיה בגילוי ראש וקיים חשש שמא יבוא לטלטלו ברשות הרבים (ש"ע סי' ש"א סמ"א, מ"ב ס"ק קנ"ג, חוט שני ח"ד פפ"ח סק"ח).
- יד. אם יוצא מביתו בשעה שמנשבת רוח שאינה מצויה, צריך שיהיה הכובע מהודק לראשו בשיעור שגם רוח כזה לא יפיל את כובעו (חוט שני שם), ולכן במזג אויר סוער באופן שתמיד צריך לשים יד על הכובע שלא יעוף מראשו, אסור לצאת בכלל עם הכובע מעל הכיפה מאחר שאינו מהודק בראשו ויש חשש שמא יפול ויעבירו ד' אמות ברשות הרבים.
- טו. **מעיל גשם עם כובע.** ע"י מה שכתבנו גליון 162 (אות כ' והלאה).
- טז. **לכסות כובע עם ניילון או כיסוי.** ע"י מה שכתבנו שם (אות כ"ו והלאה).

תיקונים לכובע בשבת

התלכלך הכובע באבק

- זי. יש אומרים (רש"י) דאסור לנער בגד מן האבק שעל גביו בשבת אם מקפיד עליו וטוב לחוש לדבריו (רמ"א סי' ש"ב ס"א), ולכן כובע שנפל לארץ וקיבל כתם של אבק, אם מקפיד עליו ואינו יוצא לחוץ בלי לנקות את הכובע, אסור לנערו או לשפשפו בשרוול בגדו או במברשת וכדומה כדי לנקותו משום איסור ליבון (ביאה"ל שם ד"ה יש אומרים).
- יח. ואם מנער האבק מן הכובע בחוזק, אסור בכל אופן שכיון שעושה כן מוכח שמקפיד עליו (הגרש"ז"א, שש"כ פט"ו סכ"ה).
- יט. ולכן כדי לשמור על נקיות הכובע, כשבאים לבית המדרש בשחרית בשבת טוב להיזהר להניח כובעו במקום שמור, כדי שלא יפול לארץ ויעלו אבק עליהם ויבוא לחילול שבת (מ"ב שם סק"ו).

התקמט הכובע

- כ. **כובע רך.** כובע רך כעין 'כובע קנייטש' וכדומה שהתקמט מותר לפושטו, ליישרו ולתקנו בשבת (חזו"א דינים והנהגות פ"ג אות כ"ד, הגרש"ז"א, מאור השבת ח"א מכתב י"א אות ח).
- כא. **כובע קשה.** אבל אם הוא קשיח ביותר, כעין כמה סוגי כובע חסידיים וכדומה, והתקמט, אסור לתקנו בשבת משום שנראה כמתקן מנא (חזו"א, זכור לדוד עמ' של"א, חוט שני ח"ב פל"ג סוף סק"א).

כובע בשעת התפילה

כב. בזמנינו צריך לשים בעת התפילה כובע בראשו כדרך שהולך ברחוב ולא די בכיפה שתחת הכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים (מ"ב ס' צ"א סק"ב), ולכן ראוי לכל ירא שמים וכן תורה להתפלל ולעמוד לפני הקב"ה בדרך כבוד ועם כובע על ראשו (תשובות והנהגות ח"ד ס' כ"ז), גם כמשתפלים בשטיבלאך וכדומה.

כג. כל סוגי כובעים. כל סוג כובע שאדם היה לובשו כשייפגש אדם חשוב נחשב לכובע הגון בעת התפילה ולא משנה אם הוא בדרך כלל אינו לובש כובע כזה, ולכן אדם ליטאי יכול לשאול כובע חסידי להתפלל בו וכן להיפך, כל שאינו נראה מצחיק באופן שיצא מזה ולזול ולעג. וכן מותר להתפלל עם כובע קסקט [cap] אם רגיל לאנשי המקום ללבוש קסקט כזה.

כד. עצה טובה. אדם שנוסע הרבה ברכב ואינו יודע המקום והזמן שיתפלל מנחה או מעריב, כדאי שיהיה לו תמיד איזה כובע ברכבו, כך שגם כשיצטרך ליכנס פתאום לאיזה בית המדרש בדרך להתפלל, יהיה לו כובע מזומן להתפלל בו.

להשתמש בכובע של חבירו שלא מדעתו

כה. שאלה. אדם שנכנס לבית מדרש בלי כובע ורוצה להתפלל, ורואה איזה כובע על השלחן או תלוי בו, האם מותר לו להשתמש בו להתפלל בו בלי רשות מדין 'ניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה'.

כו. תשובה. בעצם אין זה חפצא של מצוה שהרי התפילה הוא המצוה, ולכן לא שייך בו כלל זה (עי"פ הג' רע"א על מג"א ס' י"ד סק"ח), אבל מ"מ לכאורה יש אומדנא דמוכח דכל ששומר על הכובע ואינו מזיזו ממקומו כך שכשבעליו יחפשוהו ימצאוהו במקומו, לא איכפת לאדם שישתמש בו לזמן קצר (הגר"ח קנייבסקי, דעת נוטה ח"ב עמ' רס"ח).

כז. אבל אין היתר לקחת כובע של מישהו שאינו מכיר ולקחתו למקום אחר, שהרי אם יבוא בעל הכובע ויחפש כובעו, ודאי יקפיד על זה שאינו מוצאו במקום שהניחו.

הוחלף כובע בבית המדרש

כח. אם נתחלף לאדם כובעו בבית המדרש, מקום ציבורי, באולם שמחות וכדומה, דהיינו שאינו מוצא את כובעו במקום שהשאירו אבל רואה שם כובע של מישהו אחר, אסור לו להשתמש בו (שו"ע חו"מ ס' קל"ז ס"ב), וכן אסור אפילו לקחת הכובע של האחר שהרי אולי יבוא בעליו לקחתו ולא ימצאהו, אלא ישאירו שם.

כט. אולם אם אחרי זמן רב רואה שהכובע של האחר עדיין שם, מסתבר שלבעליו נודע שנתחלף לו ולא איכפת לו וניחא ליה בחילוף והוי כמכירה, ולכן מותר אז להשתמש בו (מו"ר בספרו פתחי חושן ה' אבידה פ"ד הע' מ"ה).

ל. אם אחד לקח כובע של מישהו אחר בטעות, מיד כשמישים לב על הטעות, עליו להחזירו למקומו ולא ידחה לזמן שיותר נוח לו, שהרי בינתיים אולי יחזרו הבעלים למצוא אותו, ואם החזירו ולאחר זמן רואה שהכובע עדיין נמצא שם, חייב להכריזו מדין אבידה מאחר שלקחתו תחילה ונתחייב בהשבתו.

שטריימל

בגד מיוחד לשבת

לא. השטריימל הינו כובע שבמשך הדורות נעשה הבגד המפואר והמיוחד לשבת וגם רבנים ואדמו"רים הלובשים בגדי משי בימי חול אינם לובשים שטריימל בימי חול כי הוא מיוחד רק לשבת.

לב. ויש לציין שאע"פ שלבישת השטריימל כהיום מתייחס יותר לחסידים, אבל מנהג ירושלים הוא בלבישת שטריימל וכן נהגו קהילת הפרושים שהם יוצאי תלמידי הגר"א שעלו לא"י, ומעידים שגם הגר"א חבש שטריימל בשבת (לוח דבר בעתו ליום ל' תשרי), וכן היה השטריימל הבגד המקובל בין הרבה ערי ליטא כמבואר בערוך השלחן לפני הגזרה (או"ח סי' תקנ"א אות י"א), וגם החזו"א קיבל שטריימל מחמיו ולבש אותו באירועים מסוימים בירושלים כפי מנהג המקום (הגר"ח קנייבסקי, מעשה איש עמ' קל"ג).

לג. בגד השונה לחלוטין. כבר מוכח בירושלמי שהבגד שהיה מיוחד לשבת היה שונה לחלוטין מבגדי חול עד כדי ששור נגחן יכול לזהות ההפרש ולכן הדין הוא ששור שהוא מועד לנגוח בשבת אינו מועד לנגח בחול שהרי רואה השור אנשים בבגדים נאים ואינו מכירם (תוס' ב"ק דף ל"ז ע"א ד"ה הרי), ואם ההבדל בין בגדי שבת לחול אינו אלא ביוקרתו ובאיכותו או בהוספת עניבה גרידא לא היה שור מזהה ההפרש עד כדי סיבה לנגיחה, וזה סמך שיהיה הבגד מיוחד לשבת שונה לגמרי מבגדי חול, כגון חבישת שטריימל, או סמך ללבוש ירושלמי ללבוש קפטן זהב בשבת.

לד. אלא יש להעיר שהיות שהשטריימל תמיד היה נחשב בגד חשוב ומכובד שמקדש בו את השבת, ובין חסידים נאמר כי ש"ב"ת ר"ת שטריימל ב'מקום ת'פילין, ויש בו ענין של אות תפילין ושבת, צריכים לדאוג ביותר שלא יהפך השטריימל לפריט של אופנה ומודא עם כל מיני הוספות והגדלות שערות עד כדי שהשערות עומדות זקופות מצמרמורת מרוב דאגה להבין לאן הלך השטריימל של פעם..

מדיני שבת

לה. להכניסו לקופסה. מותר להכניס שטריימל לקופסה המיוחדת לו בשבת, ואף שמייפהו בכך שהרי זהו מקומו הרגיל להיות (שו"ת שלמת חיים ס' רס"ח, שו"ת באר משה ח"ה ס' ע"ג).

לו. להכניס הקופסה למקרר. אע"פ שמותר להכניס השטריימל לקופסה המיוחדת לו אבל אסור לעשות פעולות המוכיחות שרוצה לתקן השטריימל בזה, ולכן אסור להכניס קופסת השטריימל בתוך המקרר דהוי כמו איסור קיפול בגדיו שאסור משום מתקן (מו"ר בשו"ת שבת הקהתי ח"ג ס' קל"ג).

לז. להתיז עליו ספריי. כן אסור להתיז עליו ספריי להקשות את השערות ושיעמדו במקומם משום איסור מתקן בגדיו.

לח. להעביר עליו דף מרכז. כשמוצאים השטריימל מהקופסה לפעמים השערות יוצאות חוץ ממקומם באופן סטטי וכדי למנוע זאת יש שנותנים עצה להעביר על השערות דף שמשתמשים לרכך בגדים, ואסור לעשות כן בשבת שהרי בזה הוא מתקן השערות ומעמידם על מקומם.

לט. לסרק השערות. התולש שערות מן בהמה או חיה מתה חייב משום גזוז, ולכן אותם בני אדם המלובשים בעורות של בהמה וחיה צריכים לזהר שלא יתלשו מן השיער שלהן בשבת (מ"ב ס' ש"מ סק"ה), ולכן אסור לסרק שטריימל בשבת משום שבקל יכול לתלוש שערות באיסור, וכן כשרואה איזה לכלוך בו, יזהר שלא יתלוש הכלוך בחוזק באופן של פסיק רישא של תלישת שעיר מהם (פסקי תשובות שם אות ג), ולגבי איסור בורר, עדיף שינער השטריימל בחוזק עד שיפול ממנו הכלוך כדי שלא יהיה בו משום בורר פסולת מתוך אוכל (ס' שבת כהלכה פ"ב סעי' ק"א).

מ. לשים סבון ריח בקופסא. יש אלו שנותנים 'סבונות' בקופסת השטריימל כדי להעביר ריח הזיעה, ונקטו הפסוקים שכשהסבונות נמצא בקופסא מקודם שבת מותר להכניס השטריימל בתוכו ואין בזה משום איסור הולדת ריח בבגדים (מ"ב ס' שכ"ב סק"ח) שאין התכלית להוליד בו ריח רק עיקרו להעביר ריח הזיעה (פ"ת שם סק"ז).

לאחל 'תבלה ותתחדש'

מא. המנהג לומר למי שלובש בגד חדש 'תבלה ותתחדש', ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה, דאם כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחילה שיחדש ממנה בגד אחר, וכתב 'ורחמיו על כל מעשיו', והנה טעם חלש מאד ואינו נראה, מ"מ רבים מקפידים על זה שלא לאמרו (רמ"א או"ח סוף ס' רכ"ג).

מב. ולפ"ז גם כשרואים מישהו שלובש שטריימל חדש, שאין לאחל לו 'תבלה ותתחדש'.

ברכת שהחיינו

מג. כשלובשים שטריימל חדש אפשר לברך עליו ברכת 'שהחיינו', ואע"פ שאין לאחל 'תבלה ותתחדש' כנ"ל מ"מ ברכת שהחיינו אפשר לברך. ואע"פ שאין מברכים 'שהחיינו' במי ששחט פעם ראשונה משום שהוא מזיק לבריה (רמ"א י"ד ס' כ"ח ס"ב), מ"מ שם הוא שוחט את הבהמה באותה שעה וא"א לברך שהחיינו על אותו זמן של השחיטה, אבל בבגד של עור או שטריימל, הרי הוא לא הרג בהמה או חיה בידיו, וגם אינו מברך בזמן שנהרג הבהמה (פמ"ג ס' כ"ב משב"ז סק"א, שד"מ אסיפת דינים מע' ברכות ס' ב' אות כ').

נדרים
תלמוד
או דרך הטלפון:
03-7630585
קוד שלוחה 1498

חוקי חיים

גליון זה נתרם ע"י ידידנו
הר"ר צבי זלברבג שליט"א
מחשובי לומדי ישיבת מיר
לרגל שמחת לידת בנו שיחי
שיזכו לגדלו לתורה לחופה
ולמעש"ש מתוך נחת דקדושה
מכל יוצאי חלציו במנוחת הנפש

גליון זה נתרם להצלחת ידידנו
מלומדי 'חדר הוראה'
הרב יוסף שפירא שליט"א
שיזכה למצוא דירה נאה לגור בו
בקרוב ובנקל
המאחל: אחיו דוד שפירא

גליון זה נתרם לע"נ אמנו
מרת **טרילע (טובה) דנציגער ע"ה**
בעלת אמונה וחביבה לכל מכיריה
נלב"ע בשם טוב מ' שבת שנת תש"פ לפ"ק
ת. נ. ז. ב. ה.
הונצח ע"י משה ומרים נייראמה